

تخلیسی مفاهیم شخصیتی زنان

مریم نصیری

واحد آموزشی - تربیتی فاطمه الزهراء علیها السلام اصفهان

2000

فهرست مطالب

۹.....	سخن ناشر.....
۱۱.....	بر آستان قرآن.....

فصل اول : درنگی بر آفرینش زن در قرآن

۱۹.....	الف) مبدأ آفرینش زن.....
۲۲.....	ب) سبب آفرینش زن.....
۲۴.....	ج) آفرینش زن نشانه خدا.....

فصل دوم : زن در خانواده

۲۹.....	الف) ازدواج ایجاد ارتباط سالم.....
۳۱.....	ب) همسر داری.....
۳۲.....	۱. خوب همسر داری کردن.....
۳۲.....	۲. گرامی داشتن همسر.....
۳۲.....	۳. اطاعت از همسر.....
۳۳.....	۴. اظهار محبت به همسر.....
۳۳.....	۵. زینت کردن برای همسر.....
۳۴.....	۶. خوش اخلاقی با همسر.....
۳۵.....	ج) توفیق مادری.....
۳۷.....	۱. پیش از بارداری.....
۳۹.....	۲. دوران بارداری.....
۴۲.....	۳. خدمات مادران در دوران شیردهی.....
۴۶.....	د) تربیت فرزند.....

۱. تربیت عاطفی - عقلانی ۴۷
۲. تربیت اخلاقی ۴۸
۳. تربیت دینی - فطری ۴۹
۴. تربیت اجتماعی ۵۰
۵. تربیت علمی ۵۰

فصل سوم : صفات اخلاقی زنان

- الف) صفات پسندیده قرآنی ۵۵
۱. مظهر محبت ۵۵
۲. رازداری ۵۸
۳. خوش اخلاقی ۵۹
۴. قول خاضع (شیوه سخن گفتن) ۶۲
۵. اطاعت پذیری و فرمانبرداری ۶۳
۶. کفویت ۶۷
۷. عفت و حیا ۶۹
- ب) صفات ناپسند قرآنی ۷۱
۱. افراط در زینت و زیور ۷۱
۲. مسخره کردن ۷۲
۳. مکر زنان ۷۴
۴. سرکشی و طغیان ۷۵
- جمع بندی ۷۷

فصل چهارم : صفات اجتماعی زنان

- الف) زن و مسئله حجاب ۸۱

- ب) استقلال اقتصادی زن ۸۶
- ج) فعالیت سیاسی زن ۸۸
- د) زن و مدیریت بحران ۹۰

فصل پنجم: صفات فقهی، حقوقی

- الف) ربا و حدود الهی ۹۵
- ب) ارب زنان ۹۷
- ج) مهریه زنان ۹۸
- د) نفقه زنان ۱۰۰
- هـ) طلاق زنان ۱۰۰
- و) عده‌ی زنان ۱۰۱
- حکمت تشریع عده ۱۰۳
- حکم عده ۱۰۳
- جمع بندی ۱۰۵
- کتاب‌نامه ۱۰۹

سخن ناشر

﴿أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا﴾

(نساء، ۸۲)

«چرا در معانی قرآن تدبیر نمی‌کنند؟ در حالی که اگر این قرآن، از طرف غیر خدا بود، قطعاً اختلاف‌های بسیاری در قرآن می‌یافتند.»

فرمان تدبیر در قرآن برای همه‌ی زمان‌ها و مکان‌ها جاری است. باید بر بی‌کراشمی و در اعماق آن غور کرد و گوهرهای درخشان آن را فرا دید مخاطبان قرار داد.

نشر هاجر افتخار، در راستای نهاده‌سازی فرهنگ قرآنی پیشگام بوده و این بار نیز در صدد عالیشان معارف قرآنی، به فضای جامعه اسلامی می‌باشد. این انتشارات، پیام امام راحل را چراغ راه خود ساخته است. آنجا که حضرت امام از اینکه تمام عمر خود را سر راه قرآن صرف نکرده، تأسف می‌خورد و به حوزه‌ها و دانشگاه‌ها سفارش می‌کند که بر آن و ابعاد گوناگون آن را در همه‌ی رشته‌ها، مقصد اعلیٰ قرار دهند تا مبادا در آخر عمر بر ایام جوانی تأسف بخورند. (صحیفه نور، ج ۲۰، ص ۲۰)

در راستای تحقق این مهم، ناشر با مدیریت راهبردی و آراسته‌سازی آثار خواهران قرآن پژوه، سعی دارد تا این نگاشته‌ها را به سامان ببخشد و به تدریج تحفه‌ی قرآن جویان نماید. بی‌تردید در این راه، توشه‌ای ثمین از توفیق الهی، توجه اهل بیت (علیهم‌السلام) و دعای خیر همراهان، راهگشای امور نخواهد بود.

أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

مگر نشسته‌هاجر

بر آستان قرآن

قرآن، آبخاری نورانی از بلندای آسمان بر زمین است. قرآن، نسیم کوی جانان و شمیم عطر رحمان است. قرآن روشنگر راه سعادت و خورشیدی همواره روزان است.

امیرالمومنین علی علیه السلام در بخشی از خطبه‌ی ۱۸ نهج البلاغه در پنج جمله‌ی کوتاه و پرمعنا، حقایق ارزنده‌ای را درباره‌ی قرآن بیان می‌نماید و می‌فرماید: «وَإِنَّ الْقُرْآنَ ظَاهِرُهُ آيَةٌ وَبَاطِنُهُ أَمْرٌ» ترجمه: «قرآن ظاهرش بسیار زیباست» و این نشان از فصاحت و بلاغت قرآن دارد. الفانس بسیار معززون، تعبیراتش بسیار حساب شده، آهنگین و بی ملال است. دریایی است بی‌پایان و هر وارد بر آن، از مقصد دور نمی‌ماند. ایشان در توصیف دوم می‌فرماید: «فَالْقُرْآنُ بَاطِنُهُ عَمِيقٌ وَبَاطِنُهَا عَمِيقٌ» ترجمه: «قرآن باطنش عمیق است» و باطنش عمیق است.

می‌دانیم که غالباً پرداختن به زیبایی‌های ظاهر انسان را از عمق معنا دور می‌سازد، همان‌گونه که پرداختن به معنای عمیق و به تعبیر دیگر ادای حق معنا، آدمی را در انتخاب الفاظ زیبا در تنگنا قرار می‌دهد. نهایت قدرت لازم است که میان آن دو جمع نماید و حق معنا را در قالب زیباترین الفاظ ارائه نماید. البته این حقیقت در قرآن مجید به روشنی هویدا است. الفاظش فوق العاده زیبا، آراسته و روح پرور، جذاب و دلپذیر است و باطنش فوق العاده عمیق و پرمحتواست.

ژرفا و عمق قرآن آن گونه است که هر چه در آن غور کنند به منتها و گوهرهای ناب آن دست نمی‌یابند زیرا که کلام وحی، صادر از ذات بی

انتهاست.

در توصیف سوّم و چهارم می فرماید: «لَا تَنْفَى عَجَائِشُهُ، وَلَا تَنْقُضِي غَرَائِبُهُ؛ نَكَاتِ شَكْغَتِ آوَرِ قُرْآنِ هَر گز فانی نمی شود و اسرار نهفته ی آن هرگز پایان نمی پذیرد.» چه بسا معنای جمله اوّل؛ یعنی لَا تَنْفَى عَجَائِشُهُ، اشاره به جاودانگی و بسی بودن شگفتی ها و زیبایی های قرآن دارد که هیچ گاه گردد و غبار کهنگی بر آن نمی نشیند و جمله ی دوم هم اشاره به اسرار نهفته در قرآن است که با گذشت زمان، هر روز اسرار تازه ای از آن آشکار می گردد. کشفی بعد کشف، بطنی بعد بطن و لایه از روی لایه....

و در پنجمین و آخرین توصیف می فرماید: «لَا تُكْشِفُ الظُّلُمَاتُ إِلَّا بِه؛ ظِلْمَات و تاریکی ها جز در پرتو نور حق از طرف نخواهد شد.» نه تنها ظلمت جهل، تاریکی، فقر، بی ایمانی و بی تقوایی، بلکه ظلمات در صحنه زندگی اجتماعی، سیاسی و اقتصادی نیز بدون تعلیمات قرآن از میان نخواهد رفت.

باید دانست، امروز دنیا از نظر صنایع و فن آوری نوین پیشرفت فوق العاده ای داشته، اما با این حال انواع ظلمت ها بر جوامع بشری سایه افکنده و جنگ ها و خونریزی ها، ظلم و بی عدالتی ها، فقر و بدبختی ها را از همه مهم تر ناآرامی های درونی، بیشتر انسان ها و نقاط دنیا را فرا گرفته است. این همه، نتیجه - ی مستقیم ضعف ایمان، تقوا، فقر اخلاقی و معنوی است که بهترین راه درمان آن پناه بردن به قرآن مجید است:

﴿وَنَزَّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾

در بازنمایی این مسیر نورانی، قرآن پژوهان خواهر حوزه های علمیه، دست

امید به دامن قرآن زده‌اند تا راه ضلالت و تیرگی را با چراغ هدایت قرآن فروزان سازند. آنان کوشیده‌اند تا نمی از یم بیکران آموزه‌های وحیانی را فرا راه قرآن جویان قرار دهند.

تلاش آنان بر این بوده است که موضوعات کاربردی و نوپدید را در عرصه قرآنی، کلاه ی و بازخوانی نمایند و حاصل پژوهانه خود را به منظور عطف توجه به قرآن برای درمان دردها، تقدیم ره‌بویان قرآن نمایند. امید می‌بریم، گره‌های ناگه زده بشییت برای نیل به سلامت دنیا و سعادت عقبی در آستان قرآن کریم گشوده شود و در جای جای گیتی ساری شود.

این مجموعه آثار، حمایت فکری و مادی معاونت پژوهش حوزه‌های علمیه خواهران، مشارکت مالی «شرکان توسعه فرهنگ قرآنی» و اهتمام ستودنی نشر هاجر به ثمر نشسته است.

مساعی عالمانه‌ی مسئولین، مجریان و نویسندگان این آثار را ارج نهاده و اجرشان را به ذات لایزال الهی حواله نموده و به روای، می‌نهم که:

﴿يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ﴾

معاونت پژوهش

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران

مقدمه

پژوهش قرآنی «تحلیل مفاهیم شخصیتی زنان» با موضوع «ویژگی‌های بارز زنان در قرآن» نگاشته شده و کوشیده است تنها ذره‌ای از تشعشع تابناک نورانی و فیض بی‌پایان قرآن کریم را بر روی صفحات کاغذ منعکس نموده و از زن سخن گوید.

منظور از صفات زن، آن دسته از ویژگی‌ها و اوصافی است که فقط مربوط به زنان است و او را از جنس مرد متمایز می‌سازد. قرآن کریم با نام بردن از این اوصاف و ویژگی‌ها بیان می‌دارد که بیان زن و مرد از نظر انسانیت تفاوتی وجود ندارد و مذکر و مؤنث بودن در حقیقت اثری ندارد.

از سوی دیگر یکی از مباحث بسیار مهم که همه جوامع بدان نیازمندند، آگاهی از مسائل زنان جهت رفع مشکلات آنهاست که با آگاهی از علل این مشکلات و با برنامه‌ریزی صحیح می‌توان از آنها پیشگیری کرد.

بی‌شک، پرداختن به همه مسائل زنان، هم از توان نویسندگان خارج است و هم به جهت عدم گنجایش یک اثر باید از آنها صرف نظر کرد؛ لذا بحث در برخی از آن، در این اثر بیان خواهد شد.

مجموع مباحث این پژوهش در پنج فصل عرضه شده است:

فصل نخست به آفرینش زن در قرآن اختصاص یافته که شامل مبدا و سبب آفرینش اوست. فصل دوم عمدتاً به مسائل زن در محیط خانواده مانند همسر داری و تأمین نسل سالم و... می‌پردازد. در فصل سوم صفات اخلاقی زنان

به دو گروه پسندیده و ناپسند قرآنی تقسیم می‌شود. فصل چهارم مجموعه کوچکی است برای پاسخ به مخالفان حضور زن در اجتماع و در فصل آخر آن دسته از صفات حقوقی زن است که قرآن از آن نام می‌برد. هدف از نگارش این مطالب لزوم شناخت ارزش زن به عنوان نیمی از افراد اجتماع در جهت اعتلای معیه بدون تزاحم با اصل تحکیم بنیان خانواده‌ها با معیار قرآن می‌باشد.

در اینجا لازم می‌دانم از استاد گرانقدر حجه الاسلام والمسلمین مجتبی حمیدی صفه‌ای که در طول مدت تحصیلم خوشه چین خرمن دانش ایشان بودم و در تدوین اثر حاضر نیز تشویق‌ها و حمایت‌ها و تلاش ایشان سهمی بی‌بدیل داشت و از همکاران، سرمد - اونت پژوهش خواهران و نشر هاجر که در تهیه و نشر این اثر نقش ایفا کرده‌اند، صمیمانه تشکر نمایم.

مریم نصیری